

Alam-Pedja koostöökogu (KOKO) koosolek

Palupõhja looduskoolis

19. detsember 2023. a

Algus 15.00, lõpp 21.30

Protokollis ja juhatas: Kaili Viilma.

Osalejad: Kokku 29 isikut, s.h. 25 isikut kohapeal (**Lisas 1**) ning veebis KeAst Maris Liiv, Rainer Vakra ja Stella Miil, RMKst Malle Oras.

Päevakord:

1. Üllatustervitus
2. Kliima-LIFE projekti tegemistest: **Pauli Saag, Viljar Ilves, Ragnar Kapaun, Mart Thalfeldt**
3. RMK külastuskorralduse ja loodushoiutööde 2023. a tegemised ja 2024. a plaanid – **Malle Oras, Priit Voolaid**
4. Palupõhja looduskooli 2023. a tegemised ja 2024. a plaanid – **Robert Oetjen**
5. Alam-Pedja järelevalve aasta – **Tanel Tärna**
6. Eelmisel koostöökogul protokollitud tegemiste ülevaade – **erinevad vastutajad nende ettekannete juures**
7. Riikliku looduskaitse korralduse uudised – maaparanduspraktika muutused, keskkonnamõtjude hindamine, rohevõrgustiku teemad – **Kaili Viilma**
8. Meeleolukas pildiprogramm Alam-Pedja loodusest 2023 – **Arne Ader, Sven Začek**
9. Kuidas tähistada Alam-Pedja 30. sünnipäeva 2024. a – vaba arutelu

KOKKUVÕTE:

1. Üllatustervitus

KeA peadirektori **Rainer Vakra** on-line videotervitus Alam-Pedja koostöökogule, tänud senise panuse ja koostöö eest looduskaitse korraldamisel ning lubadus leida vahendeid Alam-Pedja 30. sünnipäeva tähistamiseks 2024. a.

2. Kliima-LIFE projekti tegemistest

Tegemist on 10 aastat vältava suure projektiga, mille eesmärgiks on kliimamuutuste mõjude leevendamine ja ennetamine ja kus Alam-Pedja looduskaitseala on üks suur partner mitmete erinevate tegevustega: niitude taastamine, erinevate hooldusvõtete ja biomassi kasutusvõimaluste testimine, ligipääsmatute luhtade hoolduse korraldamine (s.h. tehnika soetamine ja heinaparvetuse võimaluste loomine) kaitsekorralduskava (s.h. niiduhoiduskava) koostamine, märgalade (s.h. märgade metsade) loodusliku veerežiimi taastamine, veekogude uuringud ja vanajõgede suudmete taastamine, väikekiskjate ohjamine.

- **Ragnar Kapaun, KeA**

Kaitsekorralduskava koostatakse, tellimisel elupaikade inventuurid, ning maahoolduskava valmib orgaaniliselt selle osana. Järgnes eelmise koostöökogu kokkulepete läbivaatus (vt. p. 6).

- **Viljar Ilves, OÜ Ilvesmaa**

Lõppenud ja käimas on hanked tehnika soetamiseks. Probleem: projekti eelarve on koostatud madalamate hindadega ja miinus on ajas üha suurenev. Nt. parve soetamine (-250 tuh., eur) koos

hooldustehnikaga kokku ca 400 tuh. eur prognoositust kallim. Projekti 7% üldkulud ei kata kogu vajakut. Tehniline võimekus Ilmatsalu piirkonnaluhtadega toimetama hakata on siiski olemas. Lodjakojust saab ehk kasutada praami 'Koit' loomade ja heina veoks. Ajutised lahendused on arvesse ja töösse võetud, järgmise aasta eesmärgid veel tegemata ei jää. Pikemas perspektiivis on võimalik luhahooldusega midagi tagasi toota.

EMÜ võttis Alam-Pedjalt biomassi näidised selle parima kasutusvõimaluste uurimiseks.

Ilmatsalu luhale rajati keset nepimängu testala hilise ja varasema niitmise, mida seiravad Tartu Ülikool (Aveliina Helm) ja EMÜ (Indrek Melts). Kordusseire 5 aasta pärast. Algne seireraport on esitatud, aga pole veel tutvustamisvalmis (järgmisel koostöökogul?).

Kokkulepe: Kaili Viilma kirjutab Triin Kommerile, kas on võimalik kasutada kliimarahasid (20 milj. eur) mingite projekti ülekulude katmiseks.

Ettepanek: KliMil on aeg hakata mõtlema, kuidas tagada loomapidamise jätkusuutlikkus pärandniitudel, kuna hein on kallis ja loomad odavad, siis ei tasu loomapidamist laiendada. **Loomapidamistoetused (185 eur/ha) pole motiveerivad, vaid peaks tunduvat tõusma.** Riigimaid välja andes peaks kehtestama nõude, et mingit osa maadest (nt. ¼) peaks majandama mitmekesiselt. Praegu on oluliselt lihtsam niita kui loomi pidada, aga viimane tagab palju suurema elurikkuse ja mitmekesisuse. KeA maahoolduse spetsialist toetab seda igati (nt. ala Nasja nurgast Kärevere sillani on karjatatud väga elurikkaks).

Laanetu: Kinnitas, et loomade väljaheited meelitavad putukaid, mis on noorte lindude esmane toit. Sestap võiks niitmine ja karjatamine olla kombineeritud. Vanasti niideti alati enne jaanipäeva ja käsitsi, nüüd suurte masinatega. Heinal pole nüüd enam väärtust, aga varasema niiduse alale kasvava ädala peale peaks minema ka kari, mis tagaks elustikule maksimaalse toidubaasi. Kui jätta osa alasid niitmata, siis on need kindlasti lindudele meeldivad pesitsusalad.

Ettepanek: Ideaalis võiks täpsete kuupäevade asemel olla nõue, et niitmine toimub kuiva heina ilmaga mingis kindlas ajavahemikus. Aastad ja ilmad on väga erinevad.

- **Pauli Saag, Tartu Jahindusklubi**

Projekti raames püütakse väikekiskjaid nugist, kährikut ja minki maaspesitsejate tedre ning metsise mängualade ligiduses. Püügiliinid on ligikaudu kaardistatud (lisa 2), kuid aastate lõikes võivad püügialad ka varieeruda. Jahindusklubil on eluspüügilõksud (30 pisikest ja 30 kährikulõksu) ja tehnika olemas, et neid loodusesse viia. Kaamerad on olemas, alarmseadmed lõksude külge olemas. Rahaga tullakse välja. Eluspüügilõkse kasutatakse soovimatu kaaspüügi vältimiseks. Lõksud peaks välja panema jaanuaris ja jätkama püüdmist märtsini. Suveks lõksud suletakse, sügisel pannakse uuesti püüdma, vajadusel uutesse kohtadesse. Rebaseid paraku lõksuga püüda ei saa. Kohesurmavate raudadega nugiselõkse pannakse lisaks veel puudele, kuid nende arv pole veel kokku lepitud. Praegu on raske prognoosida kujunevat töömahtu, esimene püügiaasta näitab, millised on tulemused. Projekti tegevustest teavitamiseks pannakse matkaradade juurde ka infosildid, mille asukohad ja teabe sisu kooskõlastatakse RMK külustusjuhi Malle Orasega.

Aiu vanajõel hakatakse tegelema ka kopra arvukuse piiramisega, kui ta kipub jõge sulgema. See on elukestvalt vajaduspõhine tegevus.

Laanetu: Hoiatas, et eluspüügi lõksudes kipuvad väikekiskjad kiiresti janusse surema, sinna tuleb panna talvel kas jääd või otsapidi vette. Pikaajaline ja ülipõnev projekt, et saada häid tulemusi.

Ettepanek: Mõni üliõpilane võiks hakata uurima projekti raames püütud väikekiskjate toidusedelit – suurepärane võimalus väga hea pikjaalse projekti tulemuste kasutamiseks.

- **Mart Thalfeldt**

Uuritakse Alam-Pedjal vanajõgede olukorda ja kalastikku. Sel aastal uuriti latikat. Plaanis vaadelda vingerjat. 2024. aastal valitakse välja taastatavate suudmetega vanajõed ja hakatakse vaikselt vastavid töid ette valmistama. Plaanitakse Palupõhja kalalaagrite jätkamist lastele. Sel aastal oli juba 3-päevane laager. Väga meeldib, et kopraga Aiul tegelema hakatakse, võib kaaluda seal lastega tammide lammutamist.

Laanetu: Rõhutas, et avada tuleks vaid kalastiku suhtes perspektiivsed vanajõed.

3. RMK külastuskorralduse ja loodushoiutööd 2023. a tegemised ja 2024. a plaanid – Malle Oras ja Priit Voolaid

RMK loodushoiutööd – Priit Voolaid

Esmalt tutvustati **Maret Gerz'i**, RMK looduskaitse spetsialisti, kes võtab Alam-Pedja teemad Priit Voolaidilt üle.

2023. a

- Valmis Palupõhja lamminiidu tee, mille tõkkepuu taga olev niit läheb 2024. a taastamisse.
- Nasja-Aius tehti kraavile uus läbipääs
- Pärandniitude taastamistest tehti töid Pikknurme jõe luhtadel kümnetel hektaritel, päris lõpuni ei jõutud ja peab 2024. a jätkama. Ühel tükil kokkulepe maaomanikuga ei pidanud ja juurdepääsu lõpuks ei saadudki.

2024. a

- Jätkub pärandniitude taastamine, n.ö. teine taastamisring.
- Plaanis on Palupõhja lamminiidu taastamine, kuhu viib 2023. a rajatud uus tee. Samuti selle tee ääres asuva puisniidu taastamine.
- Taastamisele läheb Kaabe luht (Raimond Pihlapi rendiala, kuhu vaja tema raietaotlust). Ala on kohati väga keeruline ja märg aastaringi.
- Palupõhja puisniit soovitakse samuti korrastada.
- Eraldi suurem teema on märjad metsad ja sood. LIFE-IP raames on plaanis taastada Alam-Pedjal kokku 3500 ha märgalasid – soid ja metsi. 2024. a kinnitatakse riiklik märgade metsade tegevuskava, milles on samuti kavandatud taastamistööd ka Alam-Pedjale. Projekteerimisel Peterna-Laashoone märgade metsade ala veerežiimi taastamine (1500 ha). Valminud on uurimistöo aruanne (Priit Alekand), kaardistatud kraavid ja vaadatud vete voolamist, suheldud kohalikega. Projekt valmib 2024. a aprillis, ehitusse veel ei jõuta, aga hakatakse seda ette valmistama.

Kokkulepe: Peterna-Laashoone märgade metsade ala veerežiimi taastamise uurimistööde aruannet tutvustatakse eraldi koosolekul.

- Lisaks on Alam-Pedjal ka Meleski taastatav märgade metsade ala, mis on samuti ettevalmistamisel, et saata kraavide sulgemise kavatsus (uurimisalade piirid, maaparandussüsteemid, infra objektid) 2024. a ametiasutustele kooskõlastamisele. Seal on paraku palju eramaid (metsafirmade omad) sisse jäänud ja vaja kokkuleppeid. Järgneb projekteerimise lähteülesanne ja hankesse tahetakse minna 2024. a aasta keskel.

- Lisaks on uus ala valitud Kirnasse, Pikknurme jõe suudme vasakkaldale, kus on RMK metsakuivendusobjekti ca 200 hektaril hakatakse samuti looduslikku veerežiimi taastama.

Kokkulepe: Maret Gerz ja Arvi Põldaas vaatavad luhtade juurdepääsu teemad veel eraldi läbi. Vaja on eeloleval talvel juurdepääse laiendada, metsast mõned puud eemaldada, mis tuleb paikvaatlusel kokku leppida.

RMK külastuskorraldus – Malle Oras

2023. a tegemised

Kirna

- Veel 4 silda lõunakaldal ja 1 laudtee-jupike põhjakaldal said uuendatud;
- KeA keskkonnaharduse spetsi Elo Raspeli tubliduse läbi said valmis ka uued raja teabetahvlid, koos Kaidi Eriku ja loodusvahiga maha märgitud ka aluste (jäävad ikka „koprapliiatsid“) asukohad;
- Valmisid ka objektiteabed Pedja ja Altmetsa lõkkekohta (paigaldus uuel hooajal);
- Viljar Ilvese tubliduse läbi said laiemaks ja ka suuremate masinatega hooldatavaks põhjakalda raja ääred, lõunakaldal võimalik võsa ka purustajaga hooldada.

Selli-Sillaotsal toimus vaid tavapärase hooldustegevus.

2024. a plaanid:

- Kirna rippsilla rek. projekt koos 2 põhjakalda pika sillaga – need 2 projekteeritakse ümber vaid jalakäija tarbeks, kuna seal saab hooldusmasinatega liikuda luhateel;
- Teabetahvlite paigaldamine Kirna rajale;
- Sõltuvalt KeAs Elo Raspeli tööde mahust ja jõudlusest Altmetsa vahitorni teabe uuendamine, sama Selli-Sillaotsa raja ja vahitorni teabe kohta (need pole veel kehvast seisusest);
- Ehk õnnestub lõpuks ära vahetada ka Sillaotsa varjualuse katus.
- Vaja oleks paigaldada olemasolevad kaitsealadel käitumise teabe sildid (lisan 3), lisaks 6 kiirusepiirangu märki. Vaja leida paigaldajad.

Laekus ettepanek tähistada ka vanajõgede suudmed nimesiltidega, kuid see ei leidnud koostöökogu laiapõhjalist toetust, kuna peljati kallaste visuaalset reostust ja siltide hooldamise võimekust üleujutuse tingimustes.

Ader: Siltide paigaldamisega loodusesse peaks olema väga ettevaatlik. Silt vanajõe suudmes võib takistada looduse nautimist. Suurveega võivad sildid ka asukohta muuta. Kui panna sildid, siis peaks kaaluma nende loodusesse sulandumist ja vajalikkust. Olulisem oleks kanda need vanajõgede ajaloolised nimed nutirakendusse ja nimede osas peaks esmalt veel kokku leppima, milliseid nimesid kasutada.

Libe: Inimesed ei saa nutirakenduste kasutamisega hakkama.

Laanetu: Võiks olla voldikkaart vanajõgedega.

Ader: Ihamakingul võiks olla vanajõgede stend (selgus, et see on olemas).

Kokkulepe: KeA järelvalve võtab RMK loodusvahi Madis Essiga ühendust, et olemasolevate kaitsealadel käitumise teabe siltide paigaldamise osas kokku leppida.

Kokkulepe: Juhani Püttsepa lood võiks paigaldada võimalikult lähedale nende lugude toimumispaigale, võiks jagada kahe vahitorni vahel ning kasutada ka QR-koode (vastutaja KeAst Elo Rospel).

4. Palupõhja looduskooli 2023. a tegemised ja 2024. a plaanid – Robert Oetjen

2006. a avatud looduskoolis on juba vaja lampe parandada, tuled ei taha töötada, aga on pingutatud, et maja ikka külastajaid vastu võtaks. Looduskoolil on kindlad pikaajalised partnerid-koolid (Tartu Tamme ja Poska gümnaasiumid jt), kes tulevad pikemaks ajaks. Hea koostöö Tartu loodusmajaga ja Kaitseliiduga. Aastas ca 70 üritust, mis võivad kesta paarist tunnist kuni nädalani. Suurt ja uut muud ei ole olnud, kuid Soome-Eesti ühing plaanib järgmisel aastal suurema grupiga tulla. MTÜ Kotkasesse on liitunud tublid magistrandid ja doktorandid, kes on vedamas mitmeid seireprojekte. Kanakullide kohta on koostamisel doktoritöö, mille raames on ka Alam-Pedja kanakulle GPSistatud. 2024. a. jätkuvad samad koostööprojektid ja suuri uuendusi pole plaanis, kuigi maja lõunakülg vajab korrastamist, kuna nahkhiired kipuvad majja sisse jõudma. Katusealune on neid samuti paksult täis. Ilmselt on vaja mingi projekt teha, et see töö saaks korralikult tehtud.

Kohalik proua Helgi on hea majahaldjas, kel on Palupõhja ca 4,5 km ATV-ga tulla, kuid kui ta enam ei jaksa (ikkagi 83-aastane!), siis on probleem.

5. Alam-Pedja järelevalve aasta – Tanel Tärna

Alam-Pedjaga seotud kaebusi 2023. a. oli kokku 4 tk – kihutav jetti, džiiip jões, kaks kalameest sihtkaitsevööndis, džiiibijäljed ja tulekahju sihtkaitsevööndis. Peamine, mis silma jääb, on kalapüük: sai teisedaldate ebaseaduslike kalapüügivahendeid, rekvireeritud sündmuspaigalt lahkunud omaniku paat. Ühe söödakoha osas on tehtud likvideerimise ettekirjutus, aga järelkontrolli veel mitte. Ilmselt tuleb Alam-Pedjale kunagi ka ehitusjärelevalve ring.

Tuleval aastal liituvad KeA järelevalves Tartu ja Jõgeva bürood, üldse jääb Eesti peale 6 bürood (senise 15 asemel), liituvad nt. Lääne-Eesti ja saared, Harju- ja Raplamaa, Virumaad jne. Juhtide valik käimas. Riigilaevastiku moodustamine on pigem võimalusi laiendanud ja KeA järelevalve masinapark on piisav.

Jetimeestel on hasart tulla Alam-Pedjale jõgedele paarutama, sest Võrtsjärvel on igav. Neid on väga keeruline tabada ja süüdi mõista, kuna liiguvad kiiresti, isikuid tuvastada on väga keeruline. Igal juhul tasuks järelevalvele alati teatada 1247, soovitatavalt jäädvustada numbrid ja muud eristamist võimaldavad tunnused.

Volmer: Droonidega filmimine oli rikkujatele ehmatav.

Tärna: Tuleks teha taas üks korralik karistamise aktsioon, mis natuke ebaseaduslike liiklejaid ohjas.

Pihlap: Maaelu Teadmuskese tahab luua kaarti aladest, kus pole talivilja ja kus võiks lumesaaniga sõita, aga see on vastuolus igasuguste muude reeglitega, kaitsealadel ei tohiks üldse jne. Reku ja Verevi luht on hooldamisel ajal kalurite autosid täis, ainult mine ja võta.

Kokkulepe: Raimond Pihlap saadab vastava Maaelu Teadmuskese kirja edasi Kaili Viilmale, kes omakorda suhtleb nendega piirangute teemal.

6. Eelmisel koostöökogul protokollitud tegemiste ülevaade

- 1) *Maahooldusvõtete osas kompromissid ja uute teadmiste hankimine ning praktikate juurutamine on heas koostöös võimalik (Ragnar Kapaun).*

Ilvesmaa alad läksid Alam-Pedjal seiresse ja hooldusesse (Ilmatsalu niit on mitmekesise hoolduse uuringus, rohunepi registrisse kantud aladel varasema ja hilisema niitmise katsed). Endiselt vajavad registriandmed korrastamist, kuna rohunepi mänge tegelikkuses kõigil registrisse kantud aladel ei ole (kümnetes hektarites).

- 2) *Alam-Pedja niiduhoiduse kava, mis pidi valmima 2022. a lõpuks, vormistatakse kaitsekorralduskava koosseisus paindlike maahoolduse põhimõtetenä (Ragnar Kapaun)*

Ruumiandmed ja visioon on koondatud, järgneb konkreetsete reeglite sisustamine (hooldusnõuded). KeA maahooldusbüroo tellis Pärändkoosluste Kaitse Ühinguult töö niitmata niidulaikude kohta koos soovitustega, kuidas neid paremini korraldada. Töö laekus väga värskelt ja seda pole veel tutvustatud.

Niitude hoolduse kontrolliga on Alam-Pedjal korras, aga PRIA maahoolduskontrolli maht muidu 2023. aastal mitmekordistus. Mingeid maahoolduse põhimõtteid kindlasti talvel veel kohendatakse. Väidetavalt ei lähe tingimused hooldajate jaoks kehvemaks/karmimaks.

- 3) *Hetkel Jaago talu puiskarjamaad taastada ei saa, aga uute märgade metsade inventuuridega võib selguda, et saab kaitseala eesmärgid täidetud ja siis saaks kaaluda ka puiskarjamaa taastamist. 01.07. on märgade metsade inventuuri tähtaeg ja sügiseks peaks pilt teada olema (Ragnar Kapaun)*

Hetkel ei ole selle puiskarjamaa taastamine Alam-Pedja kaitse-eesmärgiks seatud märgade metsade pindalade vajaku tõttu veel võimalik, kuid uue kaitsekorralduskava koostamise raames on metsainventuurid piiranguvööndites kavas 2024. a. (leping on allkirjastamisel), siis selgub kas, kui palju ja milliseid elupaiku leitakse.

Kohalikud soovivad kontakte inventeerijatega, kes hakkavad töid realselt tegema. Kaitseala võiks olla võimalikult eripalgeline, mitte unifitseeritud. Praegu pole puisniidud isegi mitte ala kaitse-eesmärgiks, aga peaks olema.

Kokkulepe: Korraldatakse kindlasti kohalikele eraldi koosolek elupaikade inventeerijatega.

- 4) *Laashoone luhateed kord veel vaadatakse KeAs ja hinnatakse DP vajadust EKV vähendamiseks (Ragnar Kapaun, Märt Holtsmann)*

Sisend läks ettepanekutena RMK-le, kes koostas projekti. Üks ettepanek oli tee mõistlikkuse ja võimaluste uurimine.

- 5) *Ragnar Kapaun ei külastanud 2022. a koos maahooldajatega Alam-Pedja soosaarte vanu talukohti, et uurida seal maahoolduse korraldamise võimalusi, aga on valmis seda tegema 2023. a. (Ragnar Kapaun)*

Retk on jätkuvalt tegemata, kuid endiselt aktuaalne 2024. a kevadel – Rehesaare, Karussaare, Kooguaru ja Kulu. Selli niidu piir ajakohastati ära ja see on hooldusesse pakkumisel. Kogu taastamiste teema on muutuste keerises ja pannakse 2024. a täpsemalt paika. 22.05. on endiselt avalduste esitamise tähtaeg.

Kokkulepe: Ragnar Kapaun hoiab AP koostöökogu kursis, kas ja kuidas taastamine korraldatakse – kas kõik läheb hangete peale või on midagi võimalik lihtsalt toetuste eest ära teha.

Vainu (Palupõhja) puisniidu laienduse teemal tuleb maaomanikuga veel rääkida. Ilvese hinnangul puisniidu taimestikku ei ole säilinud, tammelehed on lausalised.

6) *Betoonblokid pannakse varem kavandatud kohtadesse luhateedele siiski ära (Viljar Ilves)* Keermestatud plokid on tellitud ja pannakse paika. Selliseid ei saa keegi ära tõsta ega teisaldada. Kirna matkaraja juurde plaanitakse maakivid ankurdada ja lukustatava ketiga sulgeda.

7) *Priit Voolaid lubas suhelda Kirna teel RMK parklasse kogutud prügi koristamise teemal Jõgevamaa metsaülemaga.*

Prügiga peab tegelema hakkama Maret Gerz RMKst, Priit Voolaidil jäi tegemata.

8) *Priit Voolaid on RMK poolt kontakt, kellega KeAst Märt Holtsmann võtab ühendust 20. aprillil Kirna rajale väljaminekuks, et arutada, mida teha võsastunud vaadetega. Kaasab külastuskorralduse ja loodushoiu RMKst, KeA kaitsekorralduse ja maahoolduse, AP maahooldaja Viljar Ilvese. Püütakse siis kohe ka tee sulgemise koht kokku leppida.*

Kirna luhtade vaated jäid sel aastal avamata, ühiseid aegu ei leitud. Teema endiselt aktuaalne ja tuleb leida 2024. a uued ajad vaadete avamise arutamiseks (Maret Gerz)

9) *Arvi Põldaas saadab Kaili Viilmale Laashoone infotahvli mõõdud sellise infosildi korraldamiseks, kus oleks baasinfo, kaart ja külastaja meelespea.*

Kaili Viilma peab üles otsima ja Elo Raspelile edastama.

10) *Palupõhja parkla infotahvli uuendamise mõte on endiselt jõus ja Robert Oetjen tegeleb selle korraldamisega.*

Robert pole sellega tegelenud, aga Alam-Pedja 30. sünnipäeva puhul peaks Palupõhja infotahvlite teemad terviklikult mõtlema (Elo Raspel). Võiks olla nt. natuke Palupõhja teemat, Alam-Pedjat ja selle loodust jne. Nt ortofoto töötlus Palupõhja külast.

11) *PR- ja õppereis looduskaitse juhtfiguuridele – minister, asekanstler, KeMi LKO juhataja jne. – 36-kohalisel ajaloolisel jõelaeval „Ahti“ lepiti kokku esialgsete võimalike kuupäevadega 4.-5. mail. (Kaili Viilma)*

Jäi ministeeriumi reformi tõttu tegemata, aga pannakse 30. sünnipäeva tähistamise plaani plaani.

12) *Arvi Põldaas pakkus välja Laashoone luhtade külastamise ühisürituse 14.-18. augustil, kui luhtades on pesitsemine lõppenud*

Arvi Põldaas teeb uue katse retke korraldamiseks 30. juubeli puhul.

7. Riikliku looduskaitse korralduse uudised – maaparanduspraktika muutused, keskkonnamõjude hindamine, rohevõrgustiku teemad – Kaili Viilma

- **Maaparanduse** senised praktikad on paratamatus muutumises nii Eesti sisese viimase kohtupraktika tõttu, et negatiivsed mõjud loodusele pole piisavalt hinnatud, kui ka Euroopa Liidu kliima- ja looduskaitse-eesmärkide tõttu peatada turvasmuldade degradeerumine ning elurikkuse kadu kui ka kliimamuutuste tõttu, mille tulemusena on suviste pikkade põudade tulemusena ilmnunud kuivendatud metsadel põuastress ja juurdekasvu langus. Seepärast on vaja mõelda, kuidas vajalikku vett pinnases hoida (kaherežiimsed kuivendussüsteemid). TÜ on KeA tellimisel koostanud kuivenduse negatiivsete mõjude leevendamise juhised ja sellele on tehtud ka õigusliku rakendatavuse analüüs, millest lähtuvalt EMÜ juhitud töögrupp koostab juba maaparanduse normtehnika muutmise eelnõusid (uued projekteerimismid, tüüpjoonised ja keskkonnarajatised). Eelnõud peaks valmima 1. aprilliks 2024, enne seda KeA

on seniseid praktikaid ei muuda, küll aga on seda teinud juba RMK, kes on alates 2023.a aprillist hakanud osasid leevendusjuhises kirjeldatud meetmeid rakendama ja on oma seniste praktikate muutuse avalikult välja kuulutanud ka novembrikuisel RMK uue arengukava tutvustusel.

- Erinevate tegevuste (nt. metsareie, maaparandus jms.) **keskkonnamõtjude hindamist** on vaja oluliselt enam hakata tegema lähtuvalt Euroopa Liidu rikkumismenetlusest Eesti riigi suhtes. Selle tulemusena on juba peatatud metsaraied Natura alade teadaolevates metsaelupaigatüüpides ja toimub ka mudelite alusel prognoositud elupaigatüüpide kontroll enne metsateatiste kooskõlastamist. Alates 1. veebruarist 2024 peab riik hakkama Natura alade eesmärke mõjutavaid metsateatise eel-hindama, selleks kujundatakse praegu välja ühtseid põhimõtteid. See on riigile suur väljakutse, kuna protsess on paratamatult ajamahukas ja seda püütakse maksimaalselt standardiseerida. Väga palju sõltub ka õigusruumi muutsutest (nn. Natura eraldi hindamine ja metsaelupaigatüüpide raie keelu seadmine nt. looduskaitseadusega). Paralleelselt on väljatöötamisel ka metsamajanduse piirangute uuem kompensatsioonipakett eraomanikele, mida tutvustatakse töörühmas 2024. a jaanuaris. Püütakse kompensatioone tegelikust majanduskahjust lähtuvalt õiglasemalt jaotada (aluseks raiepiirangute tegelik sisu ja metsa tootlikkus).
- 28.09.2023 langetas Riigiohus otsuse **rohevõrgustiku** – s.o. erinevate planeeringutega määratav tugialadest ja ühenduskoridoridest koosnev ökoloogiline võrgustik, mis peaks tagama looduse toimimise – teemal ning tõdes, et kui ka üldplaneeringutes on rohevõrgustiku kasutustingimused seadmata jäetud, ei vabasta see tegevusloa väljastajat kaalumise, kas pärast loa väljastamist jääb rohevõrgustik toimima. Probleem on lubade väljastajate jaoks selles, et hetkel pole 1) rohevõrgustiku digitaalselt kaardikihti kogu Eesti kohta (see tekiks ca 4-5 aasta möödudes), 2) maakonnaplaneeringute ja üldplaneeringute kaardikihid erinevad ja pole selge, millisest kaardist kaalumisel õieti lähtuda, 3) kasutustingimused on väga üldised või puuduvad sootuks, 4) pole seatud konkreetseid eesmärke, kelle ja mille jaoks mingi rohevõrgustiku element on ette nähtud ja mille suhtes siis mõjusid kaaluda. KeA on püüdnud nüüd Pauli Saagi eestvedamisel sõnastada erinevate planeerimistasemete rohevõrgustiku planeerimise absoluutsed miinimumnõuded (nt. koridoride laius, looduslike ja pool-looduslike alade osakaal jne.) ning minimaalsed kasutustingimused, mis tuleb pärast KeA juhtkonna seisukohtade kujundamist KliMi tasemel kokku leppida ja planeerijatele kohustuseks seada. Samas on keskkonnaorganisatsioonid avaldanud seisukohta, et kui riik ei suuda kaaluda, siis tuleb tegevused seniks keelata. See tähendaks nt. metsaraiete lausalist peatamist ning ka taastuenergeetika arendusi ei tohiks rohevõrgustikku enam üldse lubada.

8. Meeleolukas pildiprogramm Alam-Pedja loodusest 2023 – Arne Ader, Sven Začek

Tutvustati ajaloolisi kaadreid Alam-Pedja looduskaitseala moodustamise eelsest ajast ning viimase aasta fotojäädvustusi.

9. Kuidas tähistada Alam-Pedja sünnipäeva 2024. a – vaba arutelu...

Põhjala (saadetud e-postiga): laevasõit endiselt jõus. Endiselt võiks Emajõe vanajõed (nn. sonnid) tahvlitega märgistada, veel on neid, kes ajaloolisi nimesid mäletavad. Ka sügisene koristus Kärevere sillast ülesvoolu võiks teemaks olla, kaasates õngemehi. Kevadel suurveega see ei toimi

Oetjen: Ettepanek panna Palupõhja tamme alla pink ja infotahvel Palupõhja teemade kajastamiseks.

Kokkulepe: Kaili Viilma pakub välja kondikava AP juubeli tähistamiseks ja saadab sele siis sisendite kogumiseks.

KOKKUVÕTE:

- 1) Kaili Viilma (KeA) kirjutab KliMi projektijuht Triin Kommerile, kas on võimalik kasutada kliimarahasid (20 milj. eur) LIFE-PI projekti soetuste ülekulude katmiseks.
- 2) KliMil on aeg hakata mõtlema, kuidas tagada loomapidamise jätkusuutlikkus pärandniitudel, kuna hein on kallis ja loomad odavad, siis ei tasu loomapidamist laiendada. **Loomapidamistoetused (185 eur/ha) pole motiveerivad, vaid peaks tunduvalt tõusma.** Riigimaid välja andes peaks kehtestama nõude, et mingit osa maadest (nt. ¼) peaks majandama mitmekesiselt. Sõnumi viib KeA maahooldus (Ragnar Kapaun).
- 3) Ideaalis võiks täpsete kuupäevade asemel olla nõue, et niitmine toimub kuiva heina ilmaga mingis kindlas ajavahemikus. Aastad ja ilmad on väga erinevad. Sõnumi viib KeA maahooldus (Ragnar Kapaun).
- 4) Mõni üliõpilane võiks hakata uurima projekti raames püütud väikekiskjate toidusedelit – suurepärane võimalus väga hea pikaajalise projekti tulemuste kasutamiseks. Sõnumi viib TÛsse Ülo Väli.
- 5) Peterna-Laashoone märgade metsade ala veerežiimi taastamise uurimistööde aruannet tutvustatakse eraldi koosolekul (vastutaja Maret Gerz)
- 6) Maret Gerz ja Arvi Põldaas vaatavad luhtade juurdepääsu teemad veel eraldi läbi. Vaja on eeloleval talvel juurdepääse laiendada, metsast mõned puud eemaldada, mis tuleb paikvaatlusel kokku leppida
- 7) KeA järelevalve (Tanel Tärna) võtab RMK loodusvahi Madis Essiga ühendust, et olemasolevate kaitsealadel käitumise teabe siltide paigaldamise osas kokku leppida.
- 8) Juhani Püttsepa lood võiks paigaldada võimalikult lähedale nende lugude toimumispaigale, võiks jagada kahe vahitorni vahel ning kasutada ka QR-koode (vastutaja KeAst Elo Rospel)
- 9) Raimond Pihlap saadab lumesaaniga sõitmist puudutava Maaelu Teadmuskeskuse kirja edasi Kaili Viilmale, kes omakorda suhtleb nendega piirangute teemal
- 10) Korraldatakse kindlasti kohalikele eraldi koosolek elupaikade inventeerijatega (vastutaja Kaidi Erik)
- 11) Ragnar Kapaun hoiab Alam-Pedja koostöökogu kursis, kas ja kuidas taastamine korraldatakse – kas kõik läheb hangete peale või on midagi võimalik lihtsalt toetuste eest ära teha
- 12) Kirna teel RMK parklasse kogunenud prügiga peab tegelema hakkama Maret Gerz RMKst
- 13) Tuleb leida 2024. a uued ajad Kirna raja vaadete avamise arutamiseks maahooldajate, KeA ja RMK-ga (vastutaja Maret Gerz)
- 14) Kaili Viilma peab üles otsima Arvi Põldaasi saadetud Laashoone infotahvli mõõdud ja need uue tahvli tootmiseks Elo Rospelile edastama.
- 15) Alam-Pedja 30. sünnipäeva puhul peab koostama tervikliku tegevusplaani 2024. aastaks, s.h. kommunikatsioonikava (vastutaja Kaili Viilma)
 - Palupõhja infotahvlite – parklasse ja jõe äärde tamme alla – teemad peab terviklikult läbi mõtlema (vastutaja Elo Rospel);
 - Korraldama Alam-Pedja laeva-õppereisi looduskaitse juhtfiguuridele, nt. mai alguses (vastutaja Kaili Viilma)
 - Uurima Alam-Pedja fotonäituse korraldamise võimalusi (aeg ja koht; vastutaja Kaili Viilma)
 - Korraldama suurema tähistamisürituse, nt. augustis Eesti looduse päeval (tähistatakse vahemikus 14-19. august), mis koosneks seminarist ja lustimisest Ilvesmaa loomapidamishoones Laevas (koostöö KeA ja Ilvesmaa vahel) ja järgmise päeva matkast Laashoone piirkonna luhtadele (vastutaja Arvi Põldaas)
 - Korraldama Emajõe kallaste koristustalgud sügisel (KeA järelevalve koostöös kohalikega)

- Paigaldama Palupõhja tamme alla mälestuspingi (vastutaja Robert Oetjen)
- Uurima siiski Alam-Pedja trükise koostamise võimalusi (vastutaja Kaili Viilma)

Lisa 1. Osalejate nimekiri

Lisa 2. Väikekiskjate lõksuliinid

Lisa 3. Paigaldamist vajavad infotahvlid

Protokollis

Kaili Viilma